

BAŞISKELE'NİN EKONOMİK FAALİYETLERİNE ALTERNATİF OLARAK TURİZM POTANSİYELİ*

TOURISM POTENTIAL AS AN ALTERNATIVE TO BAŞISKELE'S ECONOMIC ACTIVITIES

 Mesut ŞİMŞEK¹

 Mesut DOĞAN²

¹ Doktorant., İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, mesutsimsek34@hotmail.com

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, esutan@istanbul.edu.tr

Geliş Tarihi / Date Applied
04.12.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted
12.03.2025

ÖZET

Kocaeli'nin Başiskele ilçesi kuzeyde İzmit Körfezi'nden güneye Samanlı Dağları'na kadar uzanan bir sahada yer almaktadır. Kıyı kenarlarından iç kesimlere doğru yükseltisi fazla olmayan sahalarda ekseriyetle yerleşme ve ekonomik faaliyetlere yönelik yapılaşma görülmektedir. Güneye doğru yapılar seyrekleşerek azalır. İlçenin güneyi Yuvacık Barajı'nın bulunduğu bir su toplama havzasıdır ve koruma altındadır. Bu sebeple ilçenin güneyinde bozulmamış doğal güzellikler ve dağlık alanlar şehir hayatının yoruculuğundan bunalmış insanların temel rekreasyon ihtiyacını karşılayan sahalara olma potansiyeli taşımaktadır. Böylelikle ilçenin kuzeyi sanayi ve konut alanı olarak kullanılırken güneyde koruma politikaları gözetilerek turizm yapılabilir ve ilçe ekonomisi iyileştirilebilir.

Başiskele'de temelde doğa yürüyüşleri, kamp alanları gibi dağ sporları ve rekreasyona yönelik ekoturizm öne çıkmaktadır. Başiskele'de hem doğal hem de tarihi pek çok turizm kaynağı bulunmasının yanında ilçede kırsal turizm de yapılabilir. Başiskele, turizmde çeşitliliğe de imkân tanımaktadır. Turizme yönelik yatırımlarda çevrenin korunmasına dikkat edilmeli, peyzaj değişikliğinden kaçınılmalıdır. Detaylı ve korumacı planlamalarla ilçenin güneyinde yapılacak turizm faaliyetleri, sahanın doğal dengesini koruyarak mevcut ekonomisine yeni bir canlılık kazandıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Kocaeli, Başiskele, Turizm, Rekreasyon, Yeşil kalkınma.

ABSTRACT

Başiskele, a district of Kocaeli, is located in an area stretching from the Gulf of İzmit in the north to the Samanlı Mountains in the south. In the lower elevation areas from the coastal zones to the inner parts, development primarily serves residential and economic purposes. Moving southward, the structures become less dense. The southern part of the district is a protected water catchment area around the Yuvacık Dam. Consequently, the unspoiled natural beauty and mountainous areas in the south hold potential as recreational spaces for those seeking relief from the pressures of urban life. While the northern part of Başiskele is designated for industrial and residential use, the southern part, with conservation policies in place, can support tourism and contribute to the local economy.

Başiskele primarily offers ecotourism with activities like hiking, camping, and other mountain sports and recreational opportunities. Along with its natural and historical attractions, Başiskele also offers possibilities for rural tourism. The district enables diversity in tourism activities. Tourism investments should prioritize environmental preservation and avoid altering the landscape. Through detailed and protective planning, tourism initiatives in the southern areas will bring new vitality to the local economy.

Keywords: Kocaeli, Başiskele, Tourism, Recreation, Green development.

* Bu makale, Prof. Dr. Mesut DOĞAN danışmanlığında hazırlanan "Ekonomik Coğrafya Perspektifinde Marmara Bölgesi Serbest Bölgelerinin Analizi" başlıklı Doktora Tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

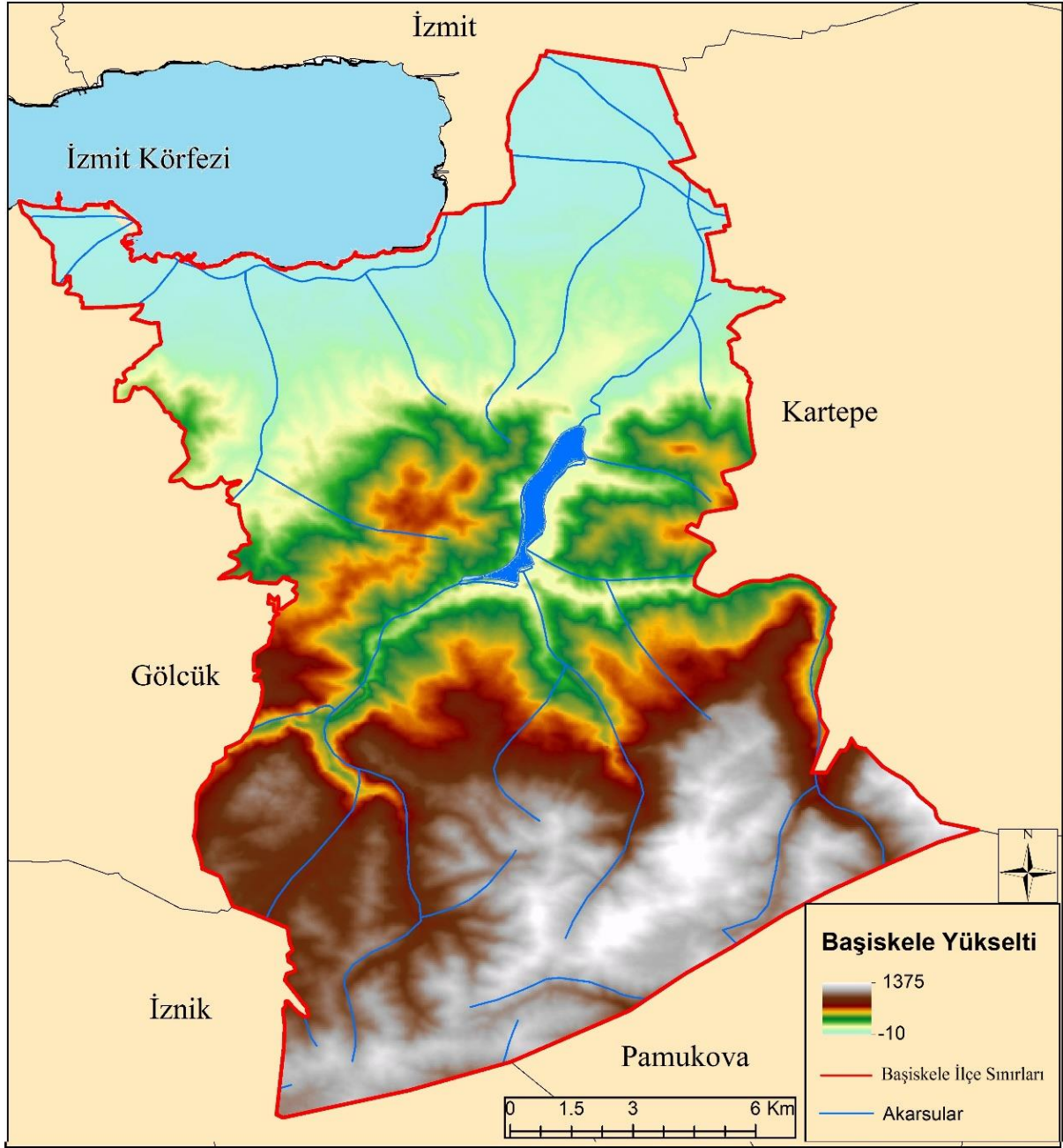
Kocaeli'nin Başiskele ilçesi, İznik Körfezi'nin kıyılarından güneye Samanlı Dağlarına doğru uzanmaktadır. İş ve konut alanları kıyıdan iç kesimlere doğru yayılırken güneydeki dağlık alanlarda yerleşmeler seyrek ve kırsal karakterdedir. Ekonomik faaliyetlerin genellikle alçak ve kıyıya yakın alanlarda toplandığı Başiskele'nin güneyindeki dağlık alanlar çeşitli doğal güzellik, manzara ve kırsal yapısıyla turizm için bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Başiskele'nin ekonomik faaliyetlerine alternatif olarak turizm potansiyeli ele alınacaktır. İzmit Körfezi'nin doğusu sanayinin toplandığı, ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı bir bölgedir. Bu durum genellikle bölgeye nüfus çeker ve yapılaşmayı artırır. Körfeze kıyısı olan Başiskele ilçesindeki dağlık alanların, şehrin yorucu temposundan uzaklaşıp dinlenmek isteyen insanların ihtiyaçlarına cevap verecek potansiyeli mevcuttur. Bu alanlarda yerleşmeler az ve oldukça seyrek. İlçenin güneyi halihazırda su toplama havzası olduğu için doğal görüntünün korunması gerekmektedir. Bu alanların doğal varlıklarından yararlanılıp, turizm için kullanılması ilçede alternatif bir ekonomi oluşturur ve kalkınmaya katkı sağlar.

Bu çalışmada, Başiskele'de saha çalışması yapılarak turizm potansiyeli incelenmiş, yerel halkın görüşlerinden faydalanılmıştır. İlçenin turizm kaynakları haritasının yapımında ArcGIS 10.8 kullanılmıştır. Ekonomik faaliyetlerin tasviri için Kocaeli Ticaret Odası ve TÜİK verilerinden faydalanılmıştır. Ayrıca kentleşmeyi açıklamak için TÜİK'ten nüfus ve konut sayıları, nüfus hareketini göstermek için göç verileri temin edilmiştir.

2. BAŞISKELE'DE YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİN EKONOMİK FAALİYETLERE ETKİSİ

Başiskele'nin ilçe sınırları belirtildiği gibi kuzeyde İzmit Körfezi kıyılarından güneydeki dağlık alanlara yayılmaktadır. İlçenin yükseltisi kıyılardan Samanlı Dağlarına doğru artar. Harita 1'e göre ilçe sınırlarında yükseltinin en az olduğu yer, deniz seviyesinin 10 metre altında, en fazla ise denizden 1375 metre yukarıda ölçülür. Sahanın en yüksek noktaları Naldöken Dağı, Ercova Tepesi, Bayraktepe ve Binektaş'dır (Deniz, 2022: 57). Dağlık alanlardaki ulaşım sorunları, yerleşme ve ekonomik faaliyetleri kıyıya yakın, alçak kesimlerle sınırlamaktadır. Bu sebeple Başiskele'de yapılaşma daha çok kıyıya yakın alçak kesimlerde toplanmıştır. Güneydeki yüksek kesimlere yaklaştıkça yükseltinin artması ve kıyıdan uzaklaşılması gibi sebeplerle seyrek ve küçük yerleşmeler ortaya çıkar. Ayrıca Kirazdere, Kazandere ve Serindere'nin beslediği Yuvacık Barajı'nın varlığı da yerleşmeyi kısıtlamaktadır. Su toplama havzası olması sebebiyle baraj gölü ve çevresi özel hükümlerle korunmaktadır. Su toplama havzası olarak baraj etrafının korunması bölgede insan müdahalesini kısıtlar. Kıyıya yakın kesimlerde yer şekilleri sebebiyle ulaşımın kolaylığı ve liman varlığı ekonomik faaliyetler ve buna bağlı olarak nüfusun alçak kesimlerde yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Güneydeki dağlık alanlar ise yapılaşmanın çok daha az ve seyrek olduğu, yeşil alanlar, vadiler, yaylalar ve rekreasyon alanları ile turizm için bir potansiyel oluşturmaktadır. İlçenin güneyindeki dağlar geçmiş yıllarda hayvan otlatma alanları olarak kullanılmış olup günümüzde turizm faaliyetleriyle ilçe ekonomisine katkıda bulunacaktır. Turizmde kaynaklar çeşitlendikçe, genellikle gelir de artmakta; bu etki bazen doğrudan finansal kazanç, bazen de dolaylı tanıtım yoluyla kendini göstermektedir (Baytar ve Doğan, 2019: 194).

Harita 1. Başiskele Yükselti Haritası

3. BAŞISKELE'DEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

Tablo 1'de kullanılan veriler Kocaeli Ticaret Odası'ndan temin edilmiştir. Tablo 1 ile ilçedeki ekonomik faaliyetlerin ne kadarının doğaya dayalı üretime ne kadarının ise sanayi sektörüne ait olduğunu analiz etmek ve tarımın kırsal turizme sağladığı imkanlar çerçevesinde bu faaliyetlerin durumunu değerlendirmek amaçlanmaktadır. Özellikle dağlık alan ve kıyı arasındaki iç kesimlerde, baraj yakınlarında yükseltisi fazla olmayan, tarımla uğraşan yerleşmeler, kırsal turizm potansiyeli oluşturarak bölge ekonomisine katkı sağlayabilir.

Tablo 1. Başiskele'deki Ekonomik Faaliyetler

Ekonomik Sektörler	Firma Sayısı
Konut inşaatı	295
Makine	282
Fırın, pastane ve marketler	200
Nakliye ve seyahat acenteliği	167
Motorlu taşıtlar ve otomotiv yedek parça	153
Metal	152
Tarım ve hayvancılık	142
Bilişim ve büro malzemeleri	140
Plastik ve kimya	135
İnşaat malzemeleri ve tesisat işleri	131
Sağlık	124
Mimarlık, mühendislik	110
Bayındırlık ve madencilik	99
İnşaatı tamamlayıcı faaliyetler ve yapı kooperatifleri	88
Mobilya ağaç işleri ve ormancılık	86
Tekstil ve giyim	86
Dayanıklı tüketim malzemeleri	83
Akaryakıt	80
Telekomünikasyon, reklam ve güvenlik hizmetleri	76
Danışmanlık hizmetleri	71
Kafe, pişmaniye ve hazır yemek	58
Konaklama ve restoranlar	53
Özel eğitim kurumları	36
Sigortacılar	18
Banka ve kuyumcular	12
TOPLAM	2877

Kaynak: Kocaeli Ticaret Odası.

Tablo 1'e göre Başiskele'de ticaret odalarına kayıtlı toplam 2877 firma bulunmaktadır. Bu sayının %10,2'sini konut inşaatı firmaları oluşturmaktadır. Makine üreten firmaların toplam sayıya oranı %9,8'dir. Öne çıkan diğer faaliyetlerin toplam firma sayısına oranı %6,9'la fırın, pastane ve marketler, %5,8'le nakliye ve seyahat acenteliği, %5,3'le motorlu taşıt ve otomotiv yedek parçaları, %5,3'le metal sektörü %4,9'la tarım hayvancılıktır. Tablo 1 incelendiğinde ilçede öne çıkan ekonomik faaliyetin sanayi olduğu görülmektedir. Sanayi bölge kalkınmasında kritik bir rol oynamaktadır. Sanayi sahanın kuzeyinde, üretim ve işleme faaliyetleri ile ekonomik büyümeye katkı sağlarken, güneydeki doğal ve kültürel kaynakların turizme yönelik değerlendirilmesi yerel ekonominin canlanmasına ve istihdamın artmasına imkân sağlayacaktır. Ayrıca turizm geliştikçe yol yapımı, konaklama ve kamp tesisi, yiyecek içecek ve eğlence tesislerine yönelik ihtiyaçlar turizmin inşaat ve sanayi sektörlerine etkisini arttırır (Akova, 2012: 88).

Tablo 1'de nakliye ve seyahat acenteliği firmaları birlikte verilmiştir. Nakliye hizmetleri hem ticari hem turistik taşımacılıkta önemli yer tutmaktadır ancak turizmle bağlantısı genellikle sınırlıdır. Seyahat acenteleri tatil paketleri, rezervasyonlar ve uygun bilet fırsatlarıyla turizm sektörüne dahildir. Başiskele'de dağlık alanlardaki kırsal yaşam turizme çeşitlilik katacak

unsurlara sahiptir. Bölgedeki kırsal yerleşmelerde, yaşam koşulları geliştirirken doğal kaynakların korunması ve yerel kültürel mirasın yaşatılması hem bölge hem de turizm için olumlu sonuçlar verecektir. Kırsal yaşam, doğa ve turizm üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Kırsal alanlar da mobilya ve ormancılık gibi faaliyetlerin doğayı koruyarak uygulanması turizmle entegrasyon için gerekmektedir. Ham maddesini doğadan alan bir sektör olan mobilya ağaç işleriyle uğraşan firmaların toplam sayıya oranı %2,9'dur. İlçedeki konaklama ve restoranların toplam firma sayısına oranı %2, kafe ve hazır yemek işletmelerinin ise %1,8'dir.

4. BAŞISKELE'DE TARIM, HAYVANCILIK VE KIRSAL TURİZM OLANAKLARI

Yüksek kesimlerdeki kalkınma, belirtildiği gibi su toplanma havzasının varlığı ve yükselti ve engebenin armasıyla oluşan olumsuz koşullar sebebiyle sınırlı kalmıştır. Dağlardaki kırsal yerleşmelerin geçim kaynağı büyük oranda toprağa dayalıdır. Bitkisel ve hayvansal üretimin gerçekleştirildiği bu alanlar, bölgedeki turizm potansiyeli ile değerlendirildiğinde karşılıklı fayda sağlayabilecek bir etkileşim ortaya koymaktadır. Bölgedeki hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen ürünler hediyelik eşya satışlarında kullanılabilmesi gibi doğa turları kapsamında keçi ve koyun sürülerini izlemek gibi deneyimler turistlere çekici gelebilir. Hayvan yetiştiriciliğinin yapıldığı küçük çiftliklerde turistler için turlar düzenlenebilir veya bu faaliyetlerin nasıl yapıldığına ilişkin eğitsel geziler organize edilebilir. Ziyaretçiler, yerel çiftliklerdeki üretim süreçlerini görmek isteyebilir veya istikametleri üzerindeki iki durak arasında mola vererek çevreyi inceleyebilirler. Bu tür agroturizm faaliyetlerinin insanlara cazip gelmesinin yanında elde edilen ürünlerin tanıtılıp satılması için gerekli ortam oluşturulmuş olur. Hayvansal ve bitkisel üretim, yerel mutfağı destekleyerek turistik tesislerin hizmet kalitesine ve çeşitliliğine katkıda bulunmaktadır. Örnek olarak arıcılıktan elde edilen doğal bal, propolis, arı sütü gibi ürünler faydalı ve değerlidir. Özellikle bal, bölgeye özgü yemekler ve tatlılarda kullanılarak bölgenin yerel mutfağını destekler ve tanıtılmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca arıcılık doğaya zarar vermeyen bir faaliyet olduğu için avantajlıdır ve turizmin yapıldığı sahalarda tamamlayıcı bir iş olarak yapılabilir. Dağlık alanlarda hayvancılık genellikle doğal ve çevre dostu yöntemlerle yapılmalıdır.

Kırsal alanların tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetleri, çevredeki doğal güzellikler ve kültürel mirasla birleştiğinde, sürdürülebilir turizm için önemli fırsatlar sunabilir. Ayrıca dağlardaki kırsal hayat tarzı turistleri bölgeye çeken bir unsur olarak var olan turizm potansiyeline çeşitlilik katacaktır.

Genel itibarıyla hayvancılık faaliyetleri, özellikle yoğun yapıldığında, çevre üzerinde baskı yaratabilir. Meraların aşırı kullanımı gibi etkiler turistler için olumsuz bir algı yaratabilir. Ancak bölgede hayvan yemine yönelik bitkisel üretim öne çıkmaktadır. Başiskele'nin güneyindeki yüksek kesimlerdeki yerleşmelerde kırsal turizm ve hayvancılık faaliyetlerinin birlikte gelişmesine imkân sağlayacak potansiyel bulunmaktadır. Küçük çiftlikler ve dar tarım alanları yerleşme ekonomisinin temelini oluştururken, sahaya gelen ziyaretçiler, eko-turizm ve agroturizm açısından gelişime katkı sağlayabilir. Kırsal alanlarda ziyaretçiler, büyük ölçekli ticari çiftliklerden ziyade, doğa ile iç içe, yerel halkla etkileşim kurabilecekleri samimi ve sürdürülebilir deneyimler arama eğilimindedirler. Ayrıca işletmenin küçük olması, çevreye daha duyarlı turistlerin bölgeyi ziyaret etme potansiyelini arttırmaktadır. Sahadaki hayvancılık faaliyetleri, yerel ürünlerin tanıtımı, doğayla iç içe deneyimler ve gastronomi turizmi gibi alanlarda turizme entegre edilebilir. Kırsal alanlardaki ekonomik faaliyetlerin yanında yapılabilecek olan çiftlik ve köy gezileri, tarladan alışveriş imkânları, yerel ürünler sunan restoran ziyaretleri ile bilgilendirme ve eğitim gezileri gibi gastronomi kaynakları, sahada

turizmin gelişimine önemli katkılar sağlayabilir (Gülenç Birsen ve Dinç, 2018: 126). Araştırma sahasında, turistlerin ilgisini çekebilecek başlıca yöresel yemekler Karadenizli göçmenlerin çoğunluğuna bağlı olarak Karadeniz mutfağındandır. Bu yemeklerden H'upi Çorbası, kabak sütlisi, koliva, pepeçura ve lahana çorbası gibi geleneksel yemekler, bölgenin kültürel mirasını yansıtarak ziyaretçilere Karadeniz yöresinden tatlar sunmaktadır. Özellikle çilbur, tomari turşusu ve feli gibi nispeten daha az bilinen tarifler, yerel mutfağa meraklı turistler için cazip bir deneyim oluşturabilir. Bu yemeklerin tanıtımı, bölgedeki turizmi destekleyen bir başka unsur oluşturmaktadır.

Kırsal turizmin özü kalabalık şehirlerden ve popüler turistik bölgelerden uzakta, sessiz ve huzurlu yerlere kaçış sağlamaktır. Dağlara yakınlık, deniz, orman ve baraj varlığı küçük yerleşmeleri, kırsal turizm için ilgi çekici hale getirmektedir. Başiskele'nin güneyindeki yüksek kesimlerde bulunan Servetiye, Servetiyekarşı, Kazandere, Aksığın, Tepecik, Serindere, Camidüzü gibi yerleşmeler de eşsiz manzarası ve kırsal hayatın görülmeye değer olduğu yerlerdendir. Belirtilen yerleşmelerde her mevsim farklı manzaralar görülmektedir.

Fotoğraf 1. Camidüzü Mahallesi

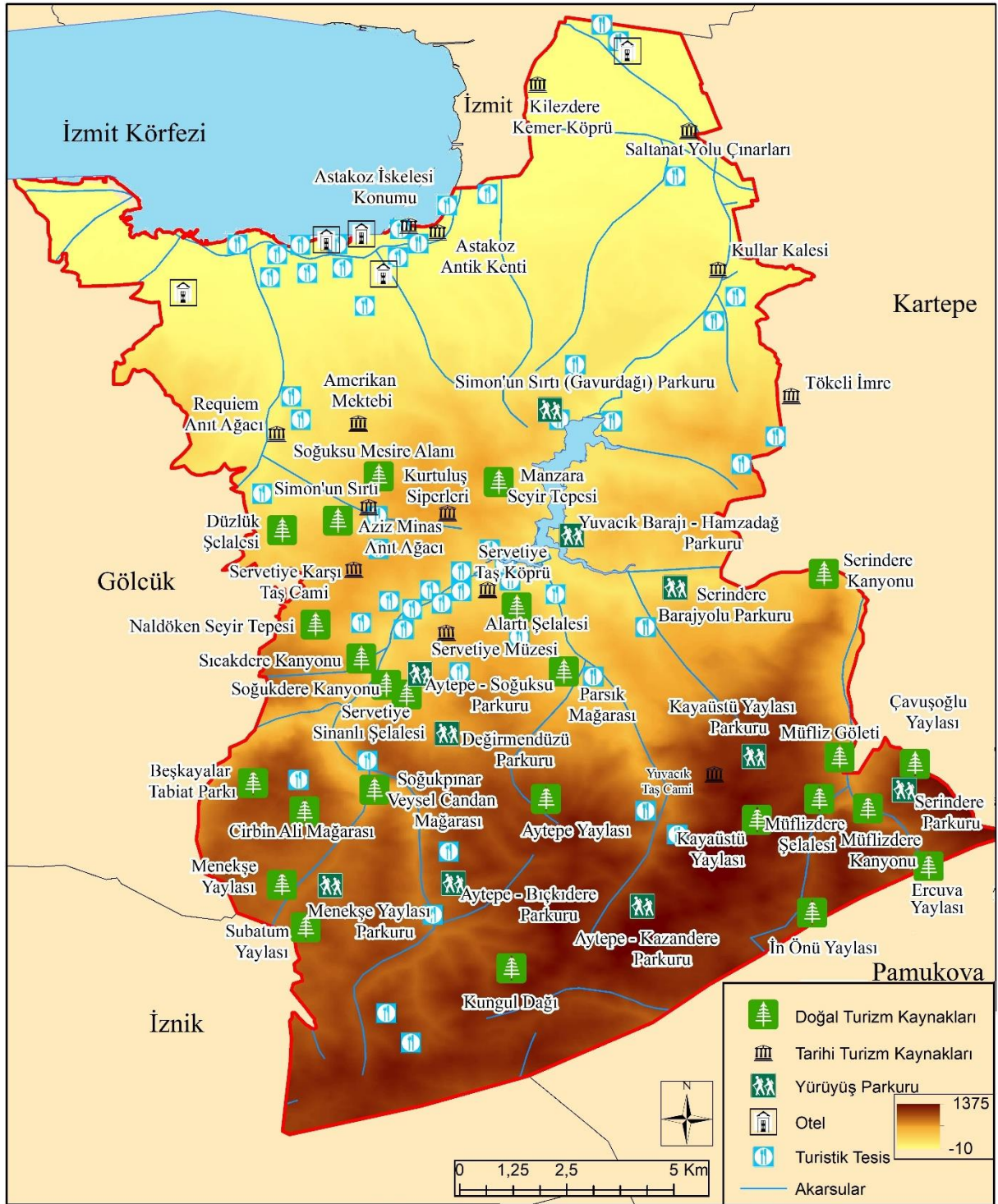
Fotoğraf 2. Camidüzü'nden Dağ Manzarası (üstte), Yuvacık Barajı Etrafındaki Yollar (altta)

5. BAŞISKELE’NİN DOĞAL VE TARİHİ TURİZM KAYNAKLARI

İzmit Körfezi’nin doğusundaki diğer alanlarda görüldüğü gibi Başiskele’nin kuzeyinde sanayi faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Başiskele’de kıyı şeridi bulunmasına rağmen Marmara Denizi’nin ticari gemi yoğunluğundan dolayı, yaz turizmüne uygun değildir. Başiskele kıyıları, yaz turizmi açısından gerekli altyapı veya olanaklara sahip olmasa dahi körfez, ziyaretçilere sade ve hoş bir gezi deneyimi sunmaktır. Başiskele’de çevredeki yoğun çalışma hayatından bunalan insanların rekreasyon ihtiyaçlarına cevap verebilecek turizm potansiyeli mevcuttur. Başiskele’de ekonomik faaliyetler genellikle kuzeyde kıyı çevresinde toplanmışken dağlık alanlar bu yorucu tempoyu deşarj etmek için kullanılabilir.

Harita 2. Başiskele'nin Doğal ve Tarihi Turizm Kaynakları

Kaynak: Başiskele Turizm Haritası'ndan (www.basiskelegezi.com) faydalanılarak yeniden hazırlanmıştır

Harita 2'de Başiskele'deki tarihi ve doğal turizm kaynakları, yürüyüş parkurları, oteller ve turistik tesisler görülmektedir. Başiskele'de ilk yerleşmenin detayları hakkında farklı görüşler olsa da hepsinin ortak noktası Yunan kültürüyle başlamasıdır. Antik Astakos adıyla kurulan kentin varlığı ve gelişmesinin sebebi liman şehri olmasıdır. Uzun süre bağımsız bir devlet olan Astakos geçmişten günümüze sırasıyla Pers, Bithinya, Roma ve Osmanlı devletlerinin egemenliğine girmiştir. İlçede beş arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Körfez kıyısı ve

çevresindeki kafe ve restoranlar, ulaşım kolaylığı ve merkezi lokasyonu sebebiyle şehirsiz alandaki rekreasyon ihtiyacını gidermek için vatandaşlar ve ziyaretçiler tarafından tercih edilen ilk durak olmaktadır.

Fotoğraf 3. Başiskele Kıyıları

Başiskele, 2008 yılında sahada öne çıkan Bahçecik, Yeniköy, Karşıyaka (Döngel Mahallesi), Yuvacık ve Kullar beldeleri ve çevre köyler birleştirilerek ilçe statüsü almıştır. Sahadaki tarihi kaynakların pek çoğu bu alanlarda kalmaktadır. Önce Doğu Roma İmparatorluğu sonra Osmanlı yönetimine geçen sahanın batısındaki Bahçecik'e (Kılıçarslan Mahallesi) 1591'de Ermeniler yerleştirilmiştir (Deniz, 2020: 97). Bahçecik'te (eski adıyla Bardızag) yaşamış Ermeni kız çocukları için 1873'te Amerikan misyonerler tarafından yaptırılan (Bitinya Koleji) Bardızag Amerikan Koleji'ni görmek halen mümkündür. Okulun günümüzde görülen kısmından çok daha büyük olup zamanla tahribe uğradığı ancak özel mülk olması sebebiyle resmi çalışmaların yapılamadığı bildirmektedir. Okulun geçmişte yetiştirdiği bazı öğrenciler eğitime İstanbul'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de devam etmiştir (Demir, Mergen, Birtan ve Ersoy, 2019: 84). Ayrıca Bahçecik'teki Requiem Anıt Ağacı, Soğuksu Mesire Alanı'ndaki Aziz Minas Anıt Ağacı, Simon (Silmen'in) Sırtı yürüyüş parkurları isimlerini bölgede yaşamış Ermenilerden almıştır. Aziz Minas ağacının bir bölümü zaman içinde tahrip olmuştur. Belirtilen ağaçlara anıt özelliğini veren özellikler dış güzelliklerinin yanında birçok kuşak boyunca yaşamaları ve bu ağaçlara atfedilen kültürel ayrıcalıktır (Doğaner, 2019 :83). Bölgedeki anıt ağaçlar da Bitinya Koleji gibi önceki yıllarda sahada yaşayan Ermeni toplumunun izlerini taşımaktadır. Requiem, Aziz Minas ve Saltanat Çınarları gibi anıt ağaçlar daha çok kültürel önem taşıdıklarından Harita 2'de tarihi turizm kaynakları olarak sınıflandırılmıştır.

Bölgede Osmanlı'dan kalma yapılar arasında Kilezdere Köprüsü, Servetiye Taş Köprü, Servetiye Karşı Taş Cami ve Tepecik Taş Cami öne çıkmaktadır. Ayrıca 1920'lerde kapatılan Çuha Fabrika-i Humayun yolundaki Saltanat Yolu Çınarları'da 2009'da koruma altına alınmıştır. Başiskele'de Kurtuluş Savaşı'nın etkilerine rastlamak da mümkündür.

Fotoğraf 4. Amerikan Mektebi (solda), Kurtuluş Siperleri (sağda)

Kaynak: Kurtuluş Siperleri görseli <https://basiskelegezi.com/kurtulus-siperleri/> adresinden temin edilmiştir.

Servetiye Müzesi, Kurtuluş Savaşı sırasında gerçekleşen yöredeki savaş, olaylar ve şahıslar hakkında bilgi verir. Bahçecik'teki Kurtuluş Siperleri doğrudan İngiliz/Yunan kuvvetlerine karşı çatışmaların yaşandığı yıllardan kalmıştır. Bahçecik Merkez Cami'de savaş sırasında hasar görmüş tarihi mermer çeşme bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşı'nın Servetiye Cephesi aynı isimli köydeki Kuvayı Milliye tarafından Yunan kuvvetlerine karşı yaklaşık on beş ay savunulmuştur (Mehdiyev, 2019: 64). İlçenin güneybatısında yer alan Servetiye, Kurtuluş Savaşı'nın izlerini taşıyan, yöreye ve döneme ait şehit ve gazilere dair bilgi sunan müzesiyle öne çıkmaktadır. Kullar Kalesi'nin bulunduğu alan Tökeli İmre Anıtı'na da yakındır. Macaristan'da Késmárk Kontu Imre Thököly (Késmárki gróf) olarak bilinen Tökeli İmre, Osmanlılar'a bağlı Orta Macar kralı ve Erdel prensidir (Papp, 2012 :277). Tökeli İmre yaşamının sonraki yıllarında İzmit'e yerleştirilmiştir. Tarihi turizm kaynakları genellikle ilçenin kuzeyinde veya orta kesimlerinde toplanmışken güney bölümü doğa turizmi için çok uygundur.

İlçenin güneyi Yuvacık Barajı'nın varlığı ve bir su toplama havzası olması sebebiyle koruma altındadır ve yerleşime açılmamaktadır. Bu korunma bölge refahı için gerekli olup çevrenin bozulmamış olması turist ziyareti için fırsat oluşturmuştur. Başiskele'de yıllık ortalama rüzgâr hızı 1,1 m/s, sıcaklık ise 15,6 °C'dir. Yılda yaklaşık 195,5 gün bulutlu, 108 gün açık, 60 gün ise bulutlarla kaplıdır. Yılın yaklaşık 135 günü yağışlı geçmektedir. Bu iklim özellikleri, doğa turizmi için oldukça uygundur. İlçenin güneyindeki yüksek kesimlerde yeşil ormanlar, yürüyüş parkurları, yaylalar, vadi ve akarsularıyla rekreasyon alanları, turistler ve doğa sporlarına ilgi duyan insanlar için oldukça ilgi çekicidir.

Fotoğraf 5. Yuvacık Barajı ve Yuvacık Barajı-Hamzadağ Yürüyüş Parkuru

Başiskele’de toplam 20 yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Trekking için oldukça uygun olan parkurlardan Parsık 22, Aksığın 19, Karapınar 18, Ercuva Yaylası 16, Menekşe Yaylası 13, Bıçıkdere 12, Aytepe 12, Müflizderesi 12, Soğukdere 11, Kungul Yaylası 11, Soğukpınar 10, Sıcakdere 10, Bahçecik 10, Camidüzü 9, Hamzadağı 9, Değirmendüzü 8, Simon’un Sırtı 8, Kayaüstü Yaylası 7, Soğuksu 5 ve Kazandere 4 kilometre uzunluğundadır. Parkurlar ilçenin güneyindeki yüksek kesimlerde yer almaktadır. Sıcakdere ve Soğukdere ilçedeki dört kanyondan ikisidir.

Fotoğraf 6. Serindere, Serindere Yürüyüş Parkuru, Müflizdere Şelalesi

Dağlık alanlar geçmişte hayvancılık için önemliken günümüzde özellikle yayla kullanımıyla turizmde öne çıkmaktadır. (Akova, 2000 s: 73). Dağlardaki yeşil alanlar, insanların dinlenme ihtiyaçlarını karşılarken kampçılık, trekking (birkaç günlük doğa yürüyüşü), hiking (günlük doğa yürüyüşü) gibi dağ sporları da giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Dağlık alanlarda yapılabilecek etkinlikler macera, heyecan ve değişiklik arayanlara çeşitli rekreasyonel faaliyetler ve yeni sporlar için fırsatlar oluşturmaktadır (Doğaner, 2001: 177). Koruyarak kullanıldığında hem hayvancılık hem de turistik turlara imkân veren yaylalar Başiskele'nin güneyinde toplanmıştır. Menekşe Yaylası, Aytepe-Kazandere ve Aytepe-Bıçkıtepe parkurları istikametleri doğrudan bu yaylalardan geçmektedir.

Başiskele'nin en bilinen ve en dikkat çeken kanyonu olan Serindere, ekoturizm açısından önemlidir. İlçedeki kanyonların gezilmesi için genellikle uzman bir rehber önerilirken Serindere Kanyonu için profesyonel dağcılık eğitimi bilinmesi gerektiği belirtilmekte veya rehberler eşliğinde ilerlenmesi önerilmektedir (Başiskele Turizm Haritası). Serindere'nin geçtiği güzergahta piknik ve kamp alanı, yürüyüş parkuru, alabalık çiftliği, Müflizdere Şelalesi ve

Müflizdere Kanyonu da bulunmaktadır. Kanyon boyunca akarsu seviyesi yer yer yükselmektedir. İlçedeki kanyonlarda görülebilecek şelalelerin dışında Servetiye Sinanlı Şelalesi ve Kılıçarslan Mahallesi'ndeki Düzlük Şelalesi de ilgi görmektedir.

Beşkayalar Tabiat Parkı ilçenin en dikkat çekici ve birinci derecede doğal sit alanıdır. Doğal yaşamın zenginliğiyle öne çıkan bu parkın yüksekliği sebebiyle oluşturduğu manzara da ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Beşkayalar Tabiat Parkı'nda üç meteor çukuru ve anıt ağaçların varlığı belirtilmektedir (Başiskele Turizm Haritası). Menekşe Yaylası'nda, Beşkayalar Tabiat Parkı'nın manzarasını sunan cam teras, ziyaretçilerin doğanın güzelliklerini en iyi şekilde deneyimleyebilmeleri amacıyla yakında hizmete açılacaktır. Naldöken Seyir Tepesi, Soğukpınar Veysel Candan Mağarası, Cirbin Ali Mağarası ve Parsık Mağarası ilgi çeken diğer yerler arasındadır. Ayrıca bölgedeki bir diğer mağara, İn Önü Yaylası'nda bulunmakta ve sahaya adını vermektedir. Bu mağaralarda ziyaretçilerin ilgisini çekebilecek damlataşları ve sarkıtlar bulunmaktadır. Mağaraların bulunduğu sahalarda arazinin jeolojik yaşı, Cirbin Ali ve Soğukpınar'da üst paleozoyik-triyas, Parsık Mağarası'nda Eosen dönemlerine denk gelmektedir. İn Önü Yaylası'nda da arazinin güney batısı üst kretase dönemine aittir.

Sosyal etkinliklerin çeşitlenmesi, ulaşım ve konaklama olanaklarının artmasıyla turizmde de farklılıklar gözlenmeye başlamıştır (Sertkaya Doğan, 2012: 93). Meditasyon, son yıllarda öne çıkan bir turizm aktivitesi olmaktadır. Bazı araştırmacılara göre yoga, turizmin bir alt dalyiken bazı çalışmalara göre, sağlık turizminin alt dallarındandır (Kandemir Altunel, Özer ve Akova, 2020: 156). Bölgenin güneydeki yüksek kesimlerinde bu ihtiyacı karşılayacak bir tesis de mevcuttur. Bölgede insan bedeni ve ruhuna iyi gelen aktivitelerden başta nefes çalışmaları, yoga, meditasyon, inziva, sanat ve edebiyat çalışmaları yapılmaktadır. Bölge tercihinde özellikle yapılaşmanın az olması ve İstanbul'a yakınlığı etkili olmuştur. Ayrıca meditasyon için gelen ziyaretçilerin bölgedeki doğa yürüyüşleri ve mağaralara karşı ilgili oldukları belirtilmektedir. Saha meditasyon için her mevsim tercih edilirken özellikle ilkbaharda ziyaretçi sayısının arttığı belirtilmektedir. Bölgede bu tür tesislerin sayısının artması veya mevcut tesislerde bu faaliyetlere özel izole alanlar oluşturulması, turist profilinde çeşitlilik ve ziyaretçi sayısında artış sağlayabilir.

Araştırma sahasının Gölcük Belediyesi Ilıca Tesisleri'ne yakınlığı bölgedeki turizm çeşitliliğine katkı sağlayan bir diğer faktördür. Kaplıcalar rekreasyon dışında romatizma, böbrek ve bağırsak hastalıkları, ruh sağlığı gibi rahatsızlıklar karşısında doktorlar tarafından da önerilmektedir ve bu sebeple termal turizm oluştururlar. Ayrıca bölge kış turizmi açısından aktif olan Kartepe'ye de yakındır. Turizmde çeşitliliğin artması turizmin ekonomideki etkisini arttıran faktörlerden biridir. Kırsal alanlarda ekonomik kaynaklar arttıkça konaklama ve yeme-içme olanakları gelişir ve bölgenin tanınırlığı artar (Balcı Akova ve Tapan, 2023: 25).

6. ERİŞİM, KONAKLAMA VE HİZMET

Turizm sektörünün gelişimi için erişim ve konaklama, turizm kaynakları kadar önemlidir. Bunların yeterliliği ve organizasyon turizmin temellerini oluşturmaktadır (Özgüç, 2015:44). Başiskele ilçesi İstanbul-Avrupa demiryolu üzerinde bulunmaktadır. D-100 Karayolu ve Gölcük-Yalova Karayolu güzergâhta olan Başiskele'de denizyolu potansiyeli bulunmaktadır. Güneydeki dağlık alanlarda özellikle yaylalara giden yollar genellikle kırma taşlardan (mucur) oluşmaktadır. Yayla yollarına yapılacak yeni bir düzenleme ve yol boyunca yerleştirilecek tabelalar bölgeye daha fazla ziyaret edilmesine olanak tanıyacaktır. Bu düzenlemelerle birlikte yoğun kullanım sonucu oluşabilecek kirlilik ve bozulmalara karşı koruma politikaları göz ardı edilmemelidir.

Tablo 2. Başiskele'deki Bakanlık İşletme Belgeli Oteller

Otel Adı	Sınıf	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Welborn Luxury Hotel	5	142	284
The Ness Termal&Spaconvention Centre	5	164	328
Tryp By Wyndham İzmit	5	150	300
Hampton By Hilton	4	207	414

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Turistler için konaklama ve konfor alanı da çekici bir unsur olmaktadır. Kocaeli'ndeki 5 yıldızlı otellerin yarısının Başiskele'de olduğu bilinmektedir. İlçedeki oteller, daha çok kuzeydeki alçak kesimlerde yer almaktadır. Başiskele'nin kuzeyinde kıyı kenarındaki yerleşmeler de büyükşehirlere kıyasla daha sakin ve huzurlu bir atmosfere sahiptir. Ayrıca turistik tesislerin ilçede en yoğun olduğu yerlerden biri de kıyı kenarlarıdır.

Tablo 3. Belediye Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş ve Geceleme

	Tesis geliş sayısı			Geceleme			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Başiskele	1.542	6.579	8.121	3.169	10.468	13.637	4,87	16,08	20,95
Kocaeli	19.437	146.743	166.180	65.565	302.205	367.770	7,70	35,49	43,19

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Başiskele'deki konaklama tesisleri kıyı kesimlerle sınırlı değildir. Güneydeki dağlık alanlarda da turistlerin konaklayabileceği dağ evleri ve ilçenin diğer kesimlerinde benzer tesisler bulunmaktadır. Tablo 3'te Başiskele'deki konaklama tesislerindeki doluluk oranları ve turist girişleri gösterilmektedir. Tablo 3'e göre Başiskele'deki konaklama tesislerine giriş sayısı Kocaeli geneli içinde %4,88'dir. Bu rakam yabancı turistlerde %7,93, yerli turistlerde %4,48'dir. Konaklama tesislerinin doluluk oranı ise Başiskele'de %20,98 ve Kocaeli genelinde %43,19'dur. Kocaeli ile kıyaslandığında Başiskele'de doluluk oranları iyi durumdadır ancak artırılmalıdır. Konaklama dışında ilçede turistlerin spor, dinlenme ve eğlence gibi kitle ihtiyaçlarına yönelik pek çok tesis bulunmaktadır. Kitle turizmi kapsamında yapılan en büyük hatalardan biri, çevreyle uyumlu olmayan, doğaya zarar veren ve geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açan konaklama tesislerinin inşasıdır (Zayım, Bayartan ve Kahraman, 2022 :217). Bu bağlamda konaklama tesisleri yapımında çevreye dikkat edilmesi en önemli husustur. Turistik tesislerin yoğunlaştığı bir başka yer Servetiyekarşı ve Servetiyecami yerleşmelerinin arasındaki vadidir. Kirazdere etrafındaki kafe, restoranlar, piknik ve kamp alanları turistlerin rekreasyon ihtiyaçlarını giderdikleri ve bölge ekonomisine katkıda buldukları yerlerdir.

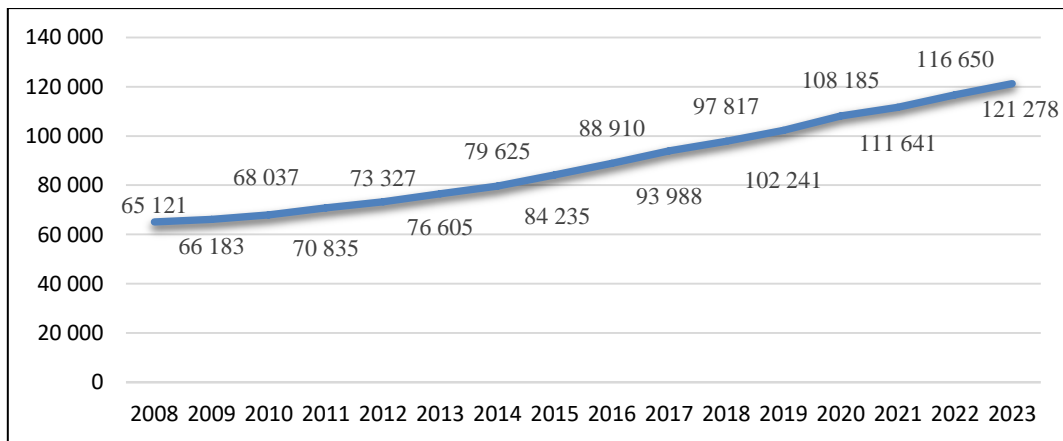
Fotoğraf 7. Kirazdere Çevresindeki Piknik Alanı

7. BAŞISKELE'DE KENTLEŞME VE TURİZM

Turizme etki eden faktörlerden birisi olan kentleşme, kent nüfusunun veya kent sayısının artması olarak tanımlanmaktadır. Turizm ve kentleşme arasında bir denge olması gerekmektedir. Kırsal ve doğa temelli turizm, bu alanlarda gelir düzeyini yükseltmek için yatırım yapılan alternatif faaliyetlerden biridir. Kentlerin büyüyerek bu alanlara yaklaşması veya bu alanlardaki yerleşmelerin genişlemesi gelecekte plansız kentleşme sorununa yol açabilmektedir (Baykal, 2021:17). Turizm faaliyetleri yürütülürken doğal çevrenin korunması gerekmektedir (Doğan, 2012:21).

Şekil 1. Başiskele Nüfus Artışı

Kaynak: TÜİK

Şekil 1'de Başiskele'deki son 16 yılın nüfus miktarı görülmektedir. Başiskele'de nüfus, 2008'den 2023'e gelindiğinde %86,2 artmıştır. Toplam yüzölçümü 209 km² olan Başiskele'de 2023 yılında kilometrekare başına yaklaşık 580 kişi düşmektedir. İlçenin su toplama havzasında bulunması sebebiyle korunması, ilçede nüfusun çok artmamasına sebep olmuştur. Bu durum ilçenin doğal turizm kaynaklarını olumlu etkilemektedir. Bölgede yapılacak turizm faaliyetleri ve yatırımlarda bu korumanın sürdürülmesi için özenle planlamalar yapılmalıdır.

Tablo 4. Başiskele'deki Konut Sayıları

Mahalle	2011	2014	2017	2020	2023	Değişim Oranı	İlçedeki Payı
Yeşilyurt	1994	2667	2958	5284	7119	257%	11,91%
Fatih	1577	2105	2389	4843	7066	348%	11,82%
Barbaros	1562	2319	3171	5396	6226	299%	10,42%
Paşadağ	1087	1304	1480	2770	3175	192%	5,31%
Serdar	1771	2020	2185	2591	3094	75%	5,18%
Yeniköy merkez	1404	1612	1847	2546	2960	111%	4,95%
Seymen	1037	1271	1385	1807	2092	102%	3,50%
Mahmutpaşa	523	624	1640	1843	1967	276%	3,29%
Döngel	497	673	828	1484	1851	272%	3,10%
Damlar	524	672	758	1363	1822	248%	3,05%
Atakent	1124	1252	1319	1600	1741	55%	2,91%
Kılıçarslan	972	1094	1197	1433	1709	76%	2,86%
Körfez	858	962	1020	1490	1694	97%	2,83%
Aydınkent	909	921	974	1280	1580	74%	2,64%
Yaylacık	779	842	910	1170	1502	93%	2,51%
Altınkent	875	880	894	1244	1444	65%	2,42%
Şehitekem	731	767	816	1120	1319	80%	2,21%
Vezirçiftliği	1040	1101	1128	1223	1272	22%	2,13%
Yeşilkent	1082	1112	1121	1179	1214	12%	2,03%
Yuvacık yakacık	507	588	597	726	892	76%	1,49%
Kullar yakacık	481	588	576	733	873	81%	1,46%
Karadenizliler	751	832	790	794	742	-1%	1,24%
Sahil	365	405	501	642	709	94%	1,19%
Mehmetağa	528	546	556	625	699	32%	1,17%
Havuzlubahçe	537	544	546	555	569	6%	0,95%
Sepetlipınar	506	512	495	502	499	-1%	0,83%
Ovacık	435	484	485	488	469	8%	0,78%
Tepecik	374	234	140	171	156	-58%	0,26%
Karşıyaka	148	150	149	148	148	0%	0,25%
Doğantepe	0	776	726	846	921	19%	2%
Servetiye karşı	0	366	338	550	610	67%	1%
Kullar tepecik	0	397	402	454	502	26%	1%
Servetiye cami	0	534	458	534	478	-10%	1%
Aksığın	0	197	177	210	206	5%	0%
Kazandere	0	133	139	167	178	34%	0%
Camidüzü	0	126	99	144	162	29%	0%

Serindere	0	133	87	117	117	-12%	0%
Toplam	24978	31743	35281	50072	59777	139%	100%

Kaynak: TÜİK

Tablo 4'te Başiskele'deki konut sayıları, ilk ve son veri arasındaki değişim ve ilçe içindeki yüzdelik dilimleri mahalle düzeyinde gösterilmiştir. Konut yapılaşması güneydeki yüksek bölgelerden alçak şehirsiz alanlarda artmıştır. Tablo 4'teki Kullar Tepecik Mahallesi ve güneydeki dağlık alanlarda bulunan Doğantepe, Servetiyekarşı, Servetiyecami, Aksığın, Kazandere, Serindere ve Camidüzü yerleşmelerine dair ilk veri 2014 yılında kayda geçmiştir. Koruma alanı olduğundan dolayı ilçenin güneyi için herhangi bir imar planı bulunmamaktadır. Belirtilen yerleşmelerdeki mevcut yapı varlığı turizm açısından sorun teşkil etmemektedir. Bu alanlarda kırsal turizm potansiyeli bulunmaktadır. Kırsal turizmde ziyaretçiler yerel halk ve doğal çevreyle iletişime öncelik verirler. Kırsal alanları ziyaret eden turistler yüksek standartlı konforlu yapılar aramazlar. Geceleri konukları veya pansiyonlarda kalmak, gündüzleri kırsal yerleşimlerdeki aktiviteleri öğrenmek veya katılmak istemektedirler.

8. SONUÇ

Başiskele ilçesinde nüfus ve ekonomik faaliyetlerin çoğu kuzeydeki alçak kesimlerde toplanmıştır. Güneyde ise Yuvacık Barajı'nın korunması ve dağlık alanların bulunması bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri kısıtlamaktadır. Ancak kırsal hayat ve doğal kaynakların varlığı bölgeyi turizme elverişli hale getirmektedir. Turizm bölge için alternatif bir ekonomik faaliyet olup gelir düzeyini arttırabilir. Bölgedeki turizm kaynaklarının tanıtılması da gerekmektedir. Ayrıca dağlık alanlarda iletişim sorun olabilmektedir. Bu sebeple gerekli bölgelere baz istasyonları kurulabilir. Baz istasyonu sayısının artması işletim ve bakım sırasında ışık ve gürültü kirliliğine yol açabilmektedir ancak dikkatli planlama ve modern teknoloji kullanımı bunu en aza indirebilir. Ayrıca dağlık alanlarda ve yakınlarında baz istasyonu, otel, konut gibi yapılarda her zaman doğal çevreye uyum sağlayacak tasarımlar tercih edilmelidir. Bu durumun sürdürülebilir olması için doğal güzelliklerin korunması gerekmektedir. İlçe çevresine göre turistlerin yoğun şehir hayatından kaçtığı, dinlenme, eğlence ve doğayla temas aradıkları bir merkez olma potansiyeline sahiptir. Güneyde koruma altındaki su toplama havzası ve çevresi, turizmle bölge ekonomisine kazandırılmalıdır. Doğal hayatı koruyarak yapılan turizm faaliyetlerinde atık yönetimi ihmal edilmemelidir. Doğal hayatı bozmadan turizmin sürdürülebilirliği için doğru strateji ve teknolojiyle çeşitli turizm potansiyelinden faydalanmak, çevreyi korumak ve iletişimi geliştirmek arasında denge kurulabilir. Bu sebeple doğal görünümü olumsuz etkileyebilecek peyzaj değişiminden kaçınılmalıdır.

Fotoğraf 8. Döngel Mahallesi (solda), Yuvacık Yakacık Mahallesi Zümrüdüanka Konutları (sağda)

KAYNAKÇA

- Akova, İ. (2000). Alternatif Turizm Olanaklarımız. *Coğrafya Dergisi* (8), 71-84.
- Akova, İ. (2012). Türkiye'de Turizm Sektörünün Olanakları ve Ekonomik Fonksiyonları. *Coğrafya Dergisi* (6), 59-92.
- Balcı Akova, S., & Tapan, İ. (2023). Malatya'da Nüfusunu Yitiren Kırsal Yerleşmeler ve Korunması İçin Bir Yöntem: Turizm. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 1-26.
- Başiskele Belediyesi. Başiskele Belediyesi Strateji Planı (2015-2019). Erişim adresi: <https://www.basiskele.bel.tr/upload/tr/dosya/dokumanyonetimi/41/30012017115254-2.pdf> (Erişim tarihi: 20.10.2024).
- Baykal, F. (2021). Dağların Geleceğini Tehdit Eden İki Zıt Olgı: Nüfus ve Kentleşme. S. Birinci, Ç.K. Kaymaz, Y. Kızılkın (Eds.), *Coğrafi Perspektifte Dağlık Alanlar II (sürdürülebilirlik-Yönetim-Örnek Alan İncelemeleri)* içinde (1-26). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Baytar, İ., & Doğan, M. (2019). Bahçesaray İlçesinin Turizm Kaynakları ve Cittaslow Potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 177-199.
- Demir, M., Mergen M., Birtan D., Ersoy N. (2019). Bahçecik Amerikan Koleji'nden Mezun Dört Ermeni Doktor. *Uluslararası Millî Mücadelede Servetiye Cephesi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü*

- Sempozyumu-VI / 08-10 Mart 2019 Özet Kitapçığı* içinde (ss. 84). Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi.
- Deniz, S. (2020). *Başiskele İlçe Merkezinin Coğrafyası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, S. & Kaya, G. (2022). Industrial Activities in Başiskele District. *Journal of World Geography and Development Perspectives (JWGDP)*, 1(2), 55-66. <https://doi.org/10.58606/jwgdp.1211904>
- Doğan, M. (2013). Mengen ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, 1(22), 14-26.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. 1. Baskı, Çantay Kitabevi.
- Doğaner, S. (2019). Flora Turizmi: Orman, Çiçek ve İnsan. S. Üçışık Erbilen, G. Şahin (Eds), *Beşeri ve İktisadi Coğrafya Araştırmaları – Prof. Dr. Nuran Taşlıgil'e Armağan*, içinde (73-104). İstanbul: Eski Babil Yayınları.
- Gülenç Birsen, A., & Dinç, A. (2018). Kırsal Turizm Planlaması Kapsamında Gastronomi Turizminin Değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(1), 120-132. <https://doi.org/10.24010/soid.322421>
- Habertürk (2021, Haziran 22). Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/kocaeli-haberleri/88292929-ozel-film-studyosu-degil-asirlari-geride-birakan-bardizak-amerikan-koleji148-yil-once?page=6> (Erişim tarihi: 27.10.2024).
- İSAŞ. Erişim adresi: <https://www.izmitsu.com.tr/index.asp>, (Erişim tarihi: 16.09.2024).
- Kandemir Altunel, G., Özer, Y. ve Akova, O. (2020). Turizmde Maneviyat Arayış Aracı Olarak Yoga. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 152-163.
- Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.isu.gov.tr/icerik/detay.aspx?Id=458>, (Erişim tarihi: 16.09.2024).
- Kocaeli Ticaret Odası (2023).
- Mehdiyev, G.Ç. (2019). Ermenice Kaynaklarda Milli Mücadele Döneminde İzmit ve Civarında Yaşanan Olaylar. *Uluslararası Millî Mücadelede Servetiye Cephesi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-VI / 08-10 Mart 2019 Özet Kitapçığı* içinde (ss. 62-64). Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi.
- Özgüç N. (2015). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. 9. Baskı, Çantay Kitabevi.
- Papp, S. (2012). Tököli, İmre. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 41, s. 277-278). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sertkaya Doğan, Ö. (2012). Silivri'de Turizmin Gelişmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(25), 89-102.
- T.C. Başiskele Kaymakamlığı, Başiskele Turizm Haritası. Erişim adresi: <http://www.basiskele.gov.tr/turizm>, (Erişim tarihi: 21.10.2024).
- T.C. Başiskele Kaymakamlığı, Fabrika-i Humayun. Gel Gez Gör Başiskele Projesi. Erişim adresi: <https://basiskelegezi.com/fabrika-i-humayun/> (Erişim tarihi: 21.10.2024).
- T.C. Başiskele Kaymakamlığı, Kurtuluş Siperleri. Gel Gez Gör Başiskele Projesi. Erişim adresi: <https://basiskelegezi.com/kurtulus-siperleri/> (Erişim tarihi: 21.11.2024).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Erişim adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-130690/sit-alanlari.html> (Erişim tarihi: 21.10.2024).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Yatırım ve İşletme Genel Müdürlüğü (2022).
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri> (Erişim tarihi: 20.10.2024).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. Kocaeli İli Başiskele İlçesi Termal Otel & Spa Ön Fizibilite Raporu (2020). Erişim adresi:

<https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/fizibiliteler/kocaeli-basiskele-termal-otelspa-on-fizibilite-raporu-2020.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2024).

TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi: 20.10.2024).

Zayım, M., Bayartan, M., & Kahraman, M. (2022). Değişen Turizm Algısında Kamp/Karavan Turizmi: Demre Örneği. *Coğrafya Dergisi* (45), 215-227. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2022-1192238>

Çatışma Beyanı: Bu çalışmada kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: Araştırma etik kurul izni dışındadır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makaleye yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur.